ГОДИНА XXX. На Цетињу, у Суботу 25 августа 1901. БРОЈ 35.

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ.

Цијена

За ЦРНУ ГОРУ на годину 4 фор., на по године 2 фор.

За АУСТРО-УГАРСКУ БОСНУ и ХЕРЦЕГОВИНУ на год. 6 фор., на по год. 3 фор.

За све остале земље годишње 10 фран. у злату, на по године 20 фран., у злату.

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

Претплата шаље се поштанском уплатницом непосредно администрацији „Гласа Црногорца“ на Цетиње, или отправництвима новина на коју драго пошту, а коме је наручније, г. *Перу Рамадановићу*, к. ц. агенту у Котор. Дописи се шаљу уредништву. Рукописи се не враћају.

За огласе плаћа се: за сваку ријеч или за број од пет цифара по 2 новчића за први пут, а за сваки даљи пут по 1 новчић.

ДВОРСКЕ И ДИПЛОМАТСКЕ ВИЈЕСТИ.

— Њ. Краљ. В. Господар са Њ. Кр. В. Насљедником и Њ. В Књазом Мирком, са великом пратњом, послије Госпођина дневи путовао је по сјеверним крајевима своје државе до Колашина. Јучер су били у манастиру Морачи, тој знаменитој задужбини Немањића.

— У недјељу је царско-отоманско посланство на Цетињу прославило свечано дан ступања на престо Њ. В Султана Абдул-Хамида. Прије подне г. Февзи-паша примао је честитања. Г. војвода Пламенац честитао је свечани дан од стране Њ. Краљ. В. Господара, а г. министар Нико Матановић као заступник министра иностраних дјела са секретаром минис. спољних послова од стране Књажевске владе. Такођер су одили на честитање чланови иностраног дипломатског тијела, преставништво нашег грађанства у великом броју и отоманска колонија. За вријеме честитања пред посланством свирала је наша војена музика. У вечер је био у посланству велики обје., а за тим је слиједило чај у посланственој башти, која је била вјештачки освијетљена Ту су дијељени дарови дјеци одличних наших фамилија. За све вријеме свирала је наша музика изабране комаде и пуштавани су ватромети док је познато гостопримство и љубазност г. Февзи-паше најбоље вечер зачињала.

Тај дан је нарочити посланик, адјутант Њ. Краљ. В. Господара, г. М. Поповић, предао дугогодишњем Валији у Скадру први степен Данилова реда за његове заслуге у мирном рјешавању пограничних питања.

— Г. војвода Вуковић ономадне се повратио са допуста.

† Њ. Ц. В. ЈЕВГЕН МАКСИМИЛИАНОВИЋ

Књаз Романовски, Војвода Лајхтенбершки.

На свом љетниковцу на Каменом острву преминуо је 18 августа Његово Царско Височанство Јевген Максимилиановић, Књаз Романовски, Војвода Лајхтенбершки, послије тешке и дуге болести Покојник је био унук посинка Наполеона I, бившег вицекраља италијског Евгена Бохарнеа, а син Војводе Лајхтенбершког Максимилиана, који се преселио у Русију и ступио у брак са Великом Књагињом Маријом Николајевном, шћерком Цара Николе I, који је својој унучади од ове своје ћерке дао наслов Књажева Романовских и Царско Височанство. Покојни Књаз родио се 27 јануара 1847 и био је старији брат Њ. Ц. В. Ђорђа Максимилијановића, Књаза Романовског, Војводе Лајхтенбершког, зета Њ. Краљ. В. Господара Књаза Николе, а њихове старије сестре су Принцеса Марија Максимилијановна Баденска и Принцеса Јевгенија Максимилијановна Олденбуршка.

Добивши војничко васпитање, прошао је, све чинове редовно учествовао у ратовању у Азији и судјеловао је у посљедњем рату против Турске за ослобођење балканских народа. У том славном походу он је био у Гурковој авангарди на челу драгунске бригаде, и учествовао је у заузимању Балканских кланаца, у бојевима под Ени-Загром, Уфлани и Шипком. Књаз је давао примјере личне храбрости и каваљеријске одважности, не уклањајући се опасностима. Те његове ратне заслуге биле су награђене унапређењем за генерал-мајора и орденом св. Владимира са мачевима. У даљој служби је заповиједао првом бригадом друге каваљеријске дивизије, па једном пјехотном дивизијом. Послије рата по други пут се оженио сестром славног војсковође Скобељева. Зипандом Димитријевном, која је добила титуо графиње Бохарне и Свијетле Војвоткиње Лајхтенбершке. Као начелник разних војених одјељења, вршио је разне повјерене му дужности. Имао је све велике руске ордене са највишим св. Андрије, италијански св. Маврикија и Лазара, српјски Таковски и међу војничким одличијама црногорску медаљу Обилићеву.

У недјељу је на овдашњој царско-руској легацији била истакнута застава на по копља и уписивало се у књигу у знак жалости за Високим Покојником.

ПОЛИТИЧКИ ПРЕГЛЕД.

Цетиње, 24 августа

Престојећи пут руског Цара у Француску стоји постојано на дневноме реду јевропске штампе, тим више што је скопчан са претходним састанком са њемачким Царем у Данцигу, па било то и на мору За нас је од интереса на првом мјесту, да знамо, што говоре о тој Царевој посјети и о његовом састанку мјеродавни петроградски листови, који немају обичаја да само нагађају.

Наравно, ту долази и нехотице најприје ријеч а франко руском савезу, те „Н. Времја“ пише: „Политички савези већином постају најприје по дипломатским канцеларијама, проучавају се државницама, па се пишу на хартију потписују се државним главама, и тек при случају објелодањује се, кад-кад изазивајући чуђење у народима, који изненада дознају, да су они савезници. Франко-руски савез није тако постао, и у томе и лежи његова главна сила. Овдје су народи, измјењујући пријатељске осјећаје, закључили између себе савез прије, него ли је он стао постојати у дипломатском смислу И за то сваки нови корак влада к међусобном зближењу и изазива такву буру усхићења са стране народа. Живо учешће, које су узимали народи у стварању франко руског савеза, јесте основ његове чврстине. Ма који политички људи не сашли са позорнице, ма ко их не замијенио, савез Русије и Француске остаје непоколебљив, јер он одговара националним интересима обију страна.. С тога престојећа посјета руског Цара у Француској, учвршћујући савезне односе, даје нова јамства к уздржању јевропског мира и у исто доба открива обим државама шире хоризонте за заједничке радње. . Живот је покрет и борба, и за то пун животне снаге франко-руски савез треба да непрестано напријед покреће обје државе, које га састављају, и да улијева у њима нове силе, да постизавају побједе над свим што им смета даљим успјесима било на ком попришту. Француска с радошћу говори о новој *руској недјељи* и спомиње незаборавне за њу дане свршетка септембра 1896. Русија је неразлучно спојена са својим Царем. Као и назад пет година рускога Цара пратиће мислима и осјећајима 130 милиона његових поданика Његов поздрав, којим ће он управити Француској, биће поздрав цијеле Русије, која ватрено пружа руку својој дивној и моћној савезници.“

Настављајући ријеч о истој посјети одма у сљедећем броју, „Н. Времја“ допуњаје ју овако: „Наравно, нема сумње, да ће ова посјета освјежити у народима и њиховим владама оцјену свјетског значаја франко-руског савеза Не само у центру политичког живота Јевропе, него и по окрајинама, гдје не престаје узрујаност, као на балканском полуострву, а за тим на Далеком и Блиском азијатском Истоку ова посјета неће остати без *опипљивих трагова на положају и току догађаја*. Савремени политички живот народа пун је немирних елемената. Свуда сазријевају јаке нове тежње и струје, које обухватају сав свијет. Готово ниједна држава, која активно учествује у свјетском животу, не тражи себи покоја, него и народи и њихове владе муче се да рашире сфере свога уплива колико могу више. Такво је расположење пуно разних случајности, које смањују шансе за уздржање мира, који је међу тим потребит већини држава и одиста свим народима. Оживити у том напрегнутом положају уплив силе, која задржава и умирује, каква је руско-француски савез, то је велика услуга човјечанству, и ми као и Французи могли би осјећати потпуну моралну задовољштину, и не тражећи у престојећој посјети друге специјалне задаће.“

Уз такву оцјену значаја престојеће Царске посјете у Француској врло су значајни сљедећи ретци, којима „Петроградске Вједомости“ прате Цара Николу на састанак са Царем Вилхелмом: „Скорашње заједничко дјеловање Русије са осталим државама на крајњем Истоку, при главној улози, коју је тамо играо њемачки главни заповједник, искони сусједски и сродднички односи међу руским и њемачким царским домовима, најпослије, сусједство њемачког земљишта с Русијом и неминовна између њих солидарност многих интереса чолитичких и економских — све то скупа узето, није могло не установити између Русије и Њемачке такве односе узајамног повјерења и доброжељења, који, будући у ствари природни и традиционални, не могу ни у ком смислу бити противни или способни, да изазову ма чију сумњу. Личност високодаровитога, неуморно енергичнога и испуњенога узвишеним тежњама Цара њемачкога, тако се истиче силом свог међународног значаја, да би било неприродно, када баш ове године не би било састанка Цара Вилхелма са руским Царем, чије име по свим странама свијета не престаје расти, у колико узвишена, далеко од сваког егоизма политика Русије не престаје привлачити к себи уважење и повјерење свију народа. За то и претстојећа посјета руског Цара у Данцигу, потврђујући Њемачкој вазданњу сусјетску блискост и љубав Русије, у исто доба мора да нађе угодан одзив и у Француској, гдје се много којешта из прошлости већ заборавља и ниче много нада за установљење чвршћег и озбиљнијег франко њемачког зближења и узајамности у најважним питањима више јевропске политике.“

Један Берлински лист наоди у овом састанку двају Цара узрок незадовољства према Русији, ком је дао израза особито „П. Лојд.“

АУСТРО-УГАРСКА И РУСИЈА

„Пестер Лојид“ донио је чланак, пун подозрјевања и незадовољства против Русије, који је учинио велики утисак у политичком свијету. Ево језгре тога чланка: Од неколико мјесеца руски политичари другог реда прилично су оживјели по балканском полуострву. Ту су на посао професори, новинари, сумњиви штабни официри. Руски листови на њиховим извјештајима подижу чланке о ужасу садашњег положаја. Испочетка се могло мислити да то долази из нужде дописника, да своју мисију и трошак оправдају; али при свршетку виђело се да су сви ови изјештаји измишљени у једној сврси. Требало је доказати да је то несносно стање у Македонији, Старој Србији и Арбанији послједица аустро-угарских агената.... Бајка о овим агентима и ливерантима оружја из руских и српских листова прешла је у италијанске, и изненада се појавило „арбанашко питање,“ и у час „балканска политика“ нађе се у најљепшем цвијету. Од Варне до Драча, од Београда до Солуна сви немирни и пуни очекивања људи подигоше главе у висину. Стари планови и наде опет оживјеше: Балкански савез, ревизија берлинског трактата, будућност Македоније, жељезничко-економска политика у великом стилу, наравно све под протекторатом Русије. К томе се придружи посјета Великога Књаза Александра у бугарским лукама, руски ратни бродови на доњем Дунаву, поновљене хумане интервенције Зиновјева код Султана — и други „догађаји,“ који би се у другим приликама одиста доста равнодушно оцјењивали.... Ми не знамо — вели „Пестер Лојид“ — како у Бечу мисле о овим чињеницама и појавама, али знамо да она у Угарској јавно мњење озбиљно узнемирује. Можда се сасвим случајно то почело збивати на Балкану, кад је Русија своје послове у источној Азији довршила; можда се развија радиност путујућих руских политичара без одобрења петроградског кабинета. Све то може бити, ипак су озбиљне сумње у исто доба природне и оправдане, пошто се противурјечја сваки дан гомилају. Оптимистички политичари ће покушати да нас умире петроградским споразумом од 1897, али му ми не можемо вјеровати безусловно у случају могућих послједица. Ми се спомињемо, да није Књаз Горчаков него други нижи политичари Србију у рат потакли — ипак је Русија сљедеће године Турској рат објавила Ко нам јамчи, да није споразум од год. 1897 за то закључен, да се Аустро-угарска задржи од акције на Балкану, док је Русија заузета у источној Азији? У осталом Угарска није никад оптимистички гледала на тај споразум, као што је то послједње засједање угарске делегације показало. За то „П. Лојид“ држи за неопходно, да се гроф Голуховски извијестио о правим смјеровима Русије, па онда озбиљно да промисли, дали је тај споразум с Русијом у интересу источне политике Аустро-угарске. Ако петроградски кабинет хоће опет да иде својим путем као прије 1897, нека то покуша. Аустро угарска ће тада имати потпуну слободу својих одлука за Исток и као прије 1897 знаће постарати се, да престојећи догађаји не нанесу штету њеним интересима.

То је језгра „П. Лојдовог“ чланка, ком су се одазвали бечки и берлински листови. Али ми ћемо донијети опет у изводу чланак прашке „Политик,“ да се боље оцијени изјава пештанског листа Под насловом „Опасни симптоми“ озбиљни чешки лист на њемачком језику најприје напоми-

ње експозе грофа Голуховског у посљедњем засједању делегација о одношају Аустро-угарске према Русији, у ком је истакао озбиљну и постојану бригу због опасности, којима не би могао вазда одољети ни исти споразум са Русијом. Иза тога је одма „П. Лојд," којим се министарство иностраних дјела служи, изненада затражио, да се окупација Босне и Херцеговине претвори у анексију. Кад је мјеродавна руска штампа против тога протестирала, онда је из „обавијештених кругова" дошла изјава, да је тај чланак пештанског листа чисто академске природе, и да „за сада" Аустро-угарска нема повода, да се занима са питањем босанско-херцеговачким. Али овај чланак у вези са експозеом грофа Голуховског узнемирио је праве пријатеље Аустро-угарске. Током љета збивало се много које шта, што је потврдило увјерење, да су се односи између Аустро-угарске и Русије погоршали. Ми спомињемо кампању официозних аустро-угарских листова против Србије узете у заштиту, опадајуће писање о посјети Великог Кнеза Александра у бугарским лукама, настављено трење са Црном Гором, и најпослије аустро-румуњску војену конвенцију, и ако официозно опровргнуту. Да је сумња у даље постојање споразума са Русијом била основана, доказује инспирирани један чланак „П. Лојда." И ту прашки лист коментира тај чланак, па наставља: „Да овај чланак потиче са бечке Балплаце свједочи то, што су аустријски официозни листови похитали, да га донесу, наводећи изјаву грофа Голуховског у делегацијама, да је морало доћи до разочарања, кад се из споразума од 1897 хтјело изводити, да тај споразум може задржати све догађаје, који су се могли тамо појавити. Из свега излази да је источна политика грофа Голуховског претрпјела бродолом, и одавна није никаква тајна, да је гроф Голуховски вољан, да у источној политици удари другим путем. Интересантан прилог к томе наоди се у једној бечкој депеши лондонског „Тајмса", који гласи: „Посјета румуњског министра-пресједника Стурдце у Бечу и саопштења о положају ствари на доњем Дунаву, која ће он бити учинио аустро-угарском министру иностраних дјела, изгледа да би имали учинити дубок утисак на овдјешње званичне кругове. Могуће је да ће Русији доћи први миг о промијењеном држању у облику јасног и јаког протеста у аустроугарској штампи и у низу мањих манифестација, да оне, којих се тиче, опомене, да дуалистичка монархија на блиском Истоку није усамљена." Сада је први „јак протест" извршен и с правом се може очекивати запетошћу, како ће дјеловати. Аустро-угарска монархија није усамљена! Можда мисли на тројни савез? Као да баш сада нијесу биле измијењене најтоплија пријатељска увјеравања између Њемачке и Русије, која ће брзо бити у Данцигу потврђена. И као да Аустро-угарска није ту скоро са Италијом у сукоб дошла због арбанашког питања. Гдје се нада гроф Голуховски своје савезнике наћи? Да, постоји опровргнута аустро-румуњска конвенција! Она ће свакако импонирати. Спољашња политика аустроугарске монархије наоди се опет на раскрсници.

Тако „Политик" завршује.

Књижевност, умјетност и просвјета.

(Цртица из граничења Црне Горе приликом преласка преко Моштанице у 1859. год.) Пошто буду новоосвојени крајеви присаједињени Црној Гори — одмах је шљедовало постављање сталнијех граница. Ради ове цијељи буде састављена комисија од нашијех и иностранијех изасланика, који у мјесецу септембру 1859 године ограниче најприје Грахово, Бањане па Никшићску Рудину, и пошто ову ограниче пођу крајем Ките (планине), Кусидскијем крајем, гдје дође глас војводи Петру Вукотићу од Арслан-бега Мушовића, да не иде преко ријеке Моштанице, већ крајем од Рудина т. ј. Широком Улицом, ако мисле живи прелазити!

Један од конзула рече војводи Петру, да се одмах врате и иду другијем путем, јер су Турци и одвећ кивни на Црногорце. Но ни то није војводу задржало.

С војводом је било до 37 Црногораца, међу којима бијаху: војвода Илија Ђукановић, сердар Шћепан Радојев, сердар Пајо Јездов, капетан Голуб Вуков Перовић, Стеван и Новак Балетићи, Ћиро Милошев, Богдан Машов Гардашевић, Стеван Војичић, поп Драго Томановић, Перо Вуков, Илија Мицуловић, Благота Милутинов Велестовац и др.

Турци су знали за овај њихов долазак, па се бијаху улогорили: пет стотина пјешака с једне стране моста моштаничког а три стотине коњаника с друге стране. Турци мишљаху да је остављена граница преко истог моста, па се због тога бијаху и спремили за борбу. Наступе и Црногорци; пред њима иђаху као пјешаци Новак Балетић и Ћиро Милошев Велестовац Ове срете Дервиш-бег Мушовић и рече: „Ако је остављена граница низ воду од Сланског ока до Илинског понора — нека тако и остане, али ако је остављена овуда, биће сада погибије!" Ови се двојица поврате и кажу то војводи Петру. Војвода живо похита, састане се с бегом и каже му како је остављена граница ријеком од Сланог до Шљивља, а комисија иде преко Моштанице зато, што је устала велика вода, те се није могло ићи оним путем, којијем је граница остављена. Но то не умири Турке, који бијаху наперили пушке на мост. Кад Црногорци дођу близу моста, војвода Петар први наћера коња преко њега а за њим сви остали. Голуб Вуков Перовић водећи коња преко моста удари ногом у пушку једног Турчина, Турчин се ражљути па рече: „Што си ти Голубе узео тај џефердар на руке, ка да би ти што помогао?!!" Голуб му одмах одговори: „Чуј Турчине, вазда ми је помагао откад ми је кућа настала, па ће и данас ако Бог да!"

Кад пријеђу моштанички мост срете их велики број грађана (Турака из Никшића) и неки од њих почеше обигравати на коњима око војводе Петра, комисије и њихове пратње. Аџајлија Веризовић догна коња до војводе Петра, пришапта му да се иде мирно, јер је веома опасно и комисији и њеној пратњи. На то му војвода Петар одговори: „Нека започну на овај час Аџо, па ко што понесе." Између осталијех грађана догна коња Алија Јусин Веризовић до војводе Петра, који смакне симсију са чибука те њим удари коња Алијина по глави — Алији се препадне коњ и падне фес и ћеса дуванска. Пратња се војводина скупи около њега, бојећи се кавге. Војвода Петар проћера коња напријед, а Аџајлија Веризовић се препаде да не ударе грађани па поћера коња до бимбаше низамскога — који бијаше дошао са табором низама, да дочека комисију — и, пошто проговори Аџајлија турски са бимбашом, бимбаша наћера коња пут грађана, и рашћера их. Грађани се размакну а војвода са комисијом и друштвом продужи пут даље и тога дана стигну на Крстоваче поред Лаза удно Жупе. Сјутри-дан оду пут Дробњака и Васојевића — ради даљег граничења.

По причању старијех Чевљана прибиљежио
Иван Калуђеровић, учитељ.

(За православну цркву у Спљету.) Одбор за градњу православне цркве у Спљету издао је прошлог јула сљедећи позив:

Још само мало мјесеци па истјече дозвољени надлежном влашћу рок за сабирање прилога, и ми ћемо имати да положимо рачуна о дјеловању своме. И ако одзив на прву молбу нашу није до сада био онакав каквом смо се могли надати, опет зато, охрабрени православном и српском свијешћу браће наше, смијемо се надати, да ћемо у светом дјелу у недалекој будућности и успјети. Смијемо се надати, да ће се браћа наша, и у другим крајевима нашим, угледати на честите Србе из Трста, који су поред богатог дара, и нарочити стални Оодбор за скупљање прилога саставили. Посао је тежак, али подузеће узвишено. Нека нас све једна мисао везује, једна жеља сакупља, нека нас једни и исти осјећају одушевљавају, па ће чим прије, помоћу Божјом, заблистати часни крст на православном српском храму у Спљету. Боже дај!

Захваљујемо од срца свој браћи, која нам прилоге своје до данас послаше, а надамо се, да нам и остала наша браћа неће помоћи своје ускратити, па их за то ево и опет лијепо молимо. И најмања жртва биће Богу угодна, а Одбор ће са захвалношћу сваки прилог примити и забиљежити.

(„Наша прошлост.") Ове године почео је излазити овај лист, коме је задаћа, да доноси у згодним, а за свакога приступачним изводима из радова наших књижевника:

1. Одабране слике и цртице из српске повјести;

2. путописне цртице и занимљиве описе земаља и крајева, у којима живи наш народ;

3. цртице из народног живота и описе његових обичаја.

Ради тако важне задаће, коју овај лист жели постићи, надам се, да ће и одзив сваким даном бити већи и јачи. А то поглавито зависи од п. н. г. г. скупљача претплате, које молим, да се за овакав лист заузму скупљањем претплате у својој околици међу својим познаницима и пријатељима.

Годишња је претплата само 2 круне, а то је износ, који ријетко да не би ко хтио и могао жртвовати за потпомагање овога подузећа а на корист и своју и општу, само кад би их ко на то подсјетио. Лист излази један пут мјесечно.

Скупљачима пак уз најљепшу захвалност уступа се овакав рабат.

1. Ко скупи *10 претплатника* одбија по *10 потура* од сваке круне.

2. Ко скупи *20 претплатника* одбија од сваке круне *15 потура*.

3. Ко скупи *30 претплатника* одбија од сваке круне по *20 потура*.

4. Ко скупи *преко 30 претплатника* одбија од сваке круне по *25 потура*.

Новац, по одбитку рабата са тачним адресама претплатника нека се шаље само на потписаног власника. Ово, наравно, вриједи и за досадању п. н. г. г. скупљаче. — Све до сад изишле бројеве одмах ће добити сваки нови претплатник.

Беловар 1901.

М. Нешковић
власник „Наше Прошлости."

НАРОДНА ПРИВРЕДА.

Десет заповијести за чување стајског ђубрета. 1. Побрини се при прављењу ђубришта, да ти оно буде толико велико, да ти ђубре не буде у дебљем слоју од 1—1·5 мет. Већа висина штетна је, јер она изазива неједнако превирање у горњим и доњим слојевима. Ако је ђубриште сувише велико, онда је и велика површина разгрнутог ђубришта изложена утицају ваздуха, који га раствара, а тако исто при кишовитом времену много воде пада на њега. Ако је ђубриште сувише мало, онда се прави висока гомила или ђубре прелази преко самога мјеста и онда се имају двогуби губитци. Обично се рачуна на једно грло рогате стоке 4 квадратна метра, а за једно грло коња 2—2·5 кв. мет.

2. Ваља се побринути, да ђубриште буде што је могућно склонитије од сунчаних зракова. На јаком сунцу исушују ђубре, распадање бива сувише брзо и ђубре сагорева. Обично се ђубриште прави на сјеверној страни сточне стаје, да би му се направио самом зградом хлад. Ако привредне околности не дозвољавају сјеверни положај, онда ваља ђубриште засадити около са дрвећем, најбоље са липама и тополама, или га ваља покрити, што се најлакше може кровом од грања учинити.

3. Треба се побринути да зидови и патос ђубришта буду непропустљиви. На ово се обично мала пажња обраћа, али је доказано, да код пропустљивог ђубришта има толико губитака да они износе на стотине и хиљаде динара. Како су према овим губитцима мали трошкови за прављење непропустљивог ђубришта!

Обично се ђубриште копа тако, да ђубре долази у извјесну дубину. Ово удубљење је или равно или коритасто или са усправним али боље са косим побочним странама. Ово је много корисније него да се ђубре износи и оставља на површину земље, јер се тада и ништавина боље очувава. Ако је дно ђубришта непропустљиво, онда се удубљење може још за 30—35 сантиметара ископати и са иловачом добро набити и тада калдрмисати. Сама калдрма само је онда довољна кад је дно јако иловачасто. Боље је кад се дно патоше са излупаним комадићима и цементом. Обична цигља није за ово употребљива, јер је она

ЛИСТАК.

РУС ПО САВРЕМЕНОЈ ИТАЛИЈАНСКОЈ КЊИЖЕВНОСТИ

I

Доменико Ћамполи

(Из „Новог Времена".)

Ево белетрист, чије је име потпуно непознато у Русији и који ипак има права на нашу пажњу. Наши преводиоци, који се лаћају посла вазда по чијој наруџбини, могли би преводити романе и приповијетке и Ћамполија. Много би корисније било њега упознати са нашим друштвом, неголи преводити драматске комаде Бракко-а, Праге, Бутти-а и других писаца, који сада испуњавају нашу позорницу. Италијанска критика с правом не цијени много своје савремене драматурге, не наодећи у њима оригиналности него мање или више успјело угледање на Ибсена, Бјернсона, Хауптмана, Зудермана, Сарду-а, Дима и т. д. И код нас такви комади успијевају, док не пратимо италијанску белетристику, не знамо какве је таленте истакла, какве је идеје одушевљавају.

У опште говорећи, и са стране друштвено политичне ми слабо познајемо Италију. Ко би вјеровао да Италијанци имају више књига о Русији, него ли ми о Италији! Код њих можеш набројити њеколико радња о нашој отаџбини почињући од оне Поерна свршујући с књигом Карлетти-а, коју је једна госпођа превела на руски, као да је за Русе писана! Уопће наши су наопаки појмови о умном и материјалном напретку Италије, којима су извор разни туристи, који црпе знање из француских листова или по кафе-шантанима. И у чисто литературној области Италија нас је претекла у упознавању с нашим писцима и њиховим дјелима. Скоро сви крупнији наши белетристи преведени су на италијански језик, а такођер и не мало другостепених. Преводу се приповијетке и Максима Горкога. Међу особама, које су припомогле да упознаду своје сународнике са руском књижевности, треба споменути и Ћамполија, ком посвећујем ове ретке.

Ћамполи је професор, или боље предавач књижевности у једној гимназији у Катанији; у посљедње доба премјештен је о један универзитет у Сицилији. Прије је био чувар књига у једној римској библиотеци. Сицилија је за њ мјесто изгнања своје врсте, послије неке тамне историје, што се с њим збила у Риму. На жалост, није ми пошло за руком, да се гдје с њим сретем, те не знам, откуд су његове симпатије према Русији, и на који је начин научио наш језик. Ствар је у томе, што многе ствари нијесу за нас глатко одиле у Италији, од како је на владу дошла парламентарна љевица. То је почело одма послије Кајролија, кад је љевица стала тежити к тројном савезу, пошто је Француска потчинила Тунис свом упливу, истиснувши отуд Италијанце. Тада су се симпатије и пажња штампе и народа природно окренуле Њемцима. Искони непријатељ постао је предметом њезине пажње, као што је Италија постала предметом особеног удварања с њемачве стране, и у материјалном смислу; не мало њемачких капитала је уложено у италијанским предузећима. А познавање литературно и умјетничко није требало Њемачкој ни почињати. Од доба Гетеа њемачки писци, журналисти и умјетници приљежно су изучавали Италију.

За све ово доба мало су пажње на нас обраћали у Италији, а ми на њу, као што је већ речено, баш нимало. Има их који у томе не виде ништа ненормалног. Не улазим у област политике, него објашњавам нашу равнодушност не каквом осветом, него сасвим иначе. Што да говорим о нашим симпатијама или антипатијама према Италији, када ми немамо добре књиге ни о Француској или Њемачкој, јер и тамо познанство већине наше ограничава се курортним мјестима и кафешантанским обичајима.

Тим више треба цијенити рад људи, који, како се види, иду против струје, који не раде из материјалне користи, и настоје да оборе преграде, које пријече народима да један другог разумије и да схвати туђе идеје и тежње. У Италији се књижевна радња уопће слабо исплаћује. Још је грђе за писце, који не иду за мноштвом. Интересирали се напримјер садашња већина италијанских читаоца преводима руских књига? Ја сумњам. Само Толстој може рачунати на добар дочек, и то не као белетрист, него као мислиоц. Италијанци уопће читају мање него Руси, за што — о томе нећу овдје да говорим. У сваком случају, њихова литературна пажња окренута је на Францџуску и Инглеску, а посљедних двадесет година и на Њемачку. Сада тек почиње познанство са словенским књижевностима — пољском и руском. Од Пољака досад су преведени Сенкијевић, Ожешко, Крашевски. Ово познанство с временом донијеће одиста плодове, али до сада они који сију — као напримјер Ћамполи — пожњели су мало. Међутим, осим Турчењевљева „Дима," осим једног од крупних романа Достојевског, он је превео не мало приповиједака у прози, а у стиховима „Демона" и „Мцири" Лермонтова, „Цигане" од Пушкина и цио ред руских пјесама, изданих у збирци још г. 1882, па збирку руских пјесама г. 1895. Он је писао чланке о словенским књижевностима, о словенским рукописима у библиотеци св. Марка у Млецима и т. д., чланке, који се тичу више или мање наше отаџбине по савременим издањима.

Већ само овај рад Ћимполијев има право на наше признање, али његове белетристичке радње саме по себи привлаче пажњу. Као знатна већина италијанских белетриста, почињући од Д'Анунција и Матилде Серао, он припада јужној, полугрчкој Италији; појавио се из оних напулитанских покрајина, које су одавна дале својој отаџбини толико виђених радника сваке врсте — учењака, писаца и умјетника. О овој јужној Италији ми ништа не знамо, јер даље од Напуља нико не загледа; а Напуљ се навикло сматрати као град љениваца и лупежа, заборављајући да се таква оцјена може приписати ма ком великом јевропском граду. Кратковиди путници не опажају оригиналност живота старога Напуља, који је умио сачувати наслагане историјске слојеве, у пркос шумног потока савремене културе. Наравно за њих и не постоји живот осталих покрајина бивше бурбонске краљевине. Али онај, који се потруди, да се побоље упозна с крајем, ма било то и само по производима његових писаца, тај неће узалуд вријеме изгубити. Колико се ту сачувало црта управо античнога свијета. Није узалуд овај крај некад носио име „Велике Греције!"

Старе црте које тако не наликују прилизаности великих центара и најкултурнијих земаља, огледају се у производима Ћамполија. Писац, и нехотично, симпатизира им, као што им се на противположеном крају Италије љубављу односи крупни ломбардски романист — Антонио Фогацаро. Ћамполи има цио ред приповиједака из народног живота из Абруцца. Двије или три од њих преведене су на руски језик и изашле су у сад обустав-

пропустљива и брзо се распада. Ако су зидови управни, онда треба да се с једне стране направи угодан улазак за кола.

4. Ваља се побринути за задржавање воде која пада и долази на ђубриште. И овдје се много гријеши. Обично се ђубришта праве на најнижем дијелу дворишта, односно одвлачењем ђубрета и током воде на правио је се постепен пад, куда тече сва вода која се слива са свију кровова од околних зграда. Ова вода излужује ђубре а њу брижљиво одводе даље у јаркове поред путева. Са мрком пиштавином отичу баш најбољи састојци ђубрета, који су и најважнија биљна храна. При јаком дотицању воде може се тако пиштавина разблажити, да ју је немогућно у бурадима вући, јер се то не исплаћује, па с тога се ваља и побринути, да на ђубриште не дође одвише кишнице. Ђубриште треба опколити калдрмисаним каналом, који је на спољну страну нагнут и који сву страну воду одводи.

5. Дно ђубришта треба да има на једну страну мали пад на крају кога се налази јама за скупљање сока из ђубрета (пиштавина). Пиштавина пролази увијек кроз ђубре и то увијек у правцу на доле, те да би се опет у горње слојеве ђубрета вратила, нужно је да се скупи у једну јаму у коју је умјештена пумпа за пумпање пиштавине. — Такође ваља најозбиљнију пажњу обратити, да ова јама за пиштавине буде потпуно непропустљива јер је пиштавина и остали сок од ђубрета од неоцијењене вриједности. Најбоље је ову јаму цементовати или бетонирати. Ако је доњи слој иловача, онда је у толико лакше јаму начинити потпуно непропустљивом. Обично је пољопривредник задовољан са оно мало пиштавине што му се у јами скупи, а не води рачуна о оним најдрагоцјенијим и најважнијим дјелићима ситно раствореног ђубрета, који кроз најмање отворе пролазе и за њега су потпуно изгубљени.

Горња ивица јаме за пиштавину мора стајати у истој равни са дном ђубришта, а веза између њих мора бити помоћу решетке. Пумпа је потребна, да се њом пиштавина избацује на ђубре или да се пуне бурад ради изношења на њиве.

6. Ђубриште треба оградити. Ово је нужно с тога, да можемо слободно стоку на њега истјерати и оставити да га добро угази. Код зиданих ђубришта ваља и кочеве узидати, који ће служити за ограђивање ђубришта.

7. При изношењу ђубрета ваља се побринути, да се брижљиво измијешају разне врсте ђубрета и да се равномјерно распростру. Суво, јако коњско ђубре распада се много брже од хладнога говеђега ђубрета као и од свињског. Да би било равномјерно врење у цијелој гомили, потребно је да се све ђубре од разне стоке добро измијеша. Равномјерно распростирање с тога је нужно што се тим путем спречава остављање празних простора који су повод образовању плесни, која кад се само на једном мјесту појави, брзо се распрострe по цијелој гомили.

8. Ђубре треба стоком нагазити. И ово је нужно, да би се што је могућно боље ђубре сабило и тиме избјегли празни простори, јер се тиме постигне равномјерније превирање. Ако је ђубриште ограђено, онда отуда имамо ту корист што га можемо употребити као испуст стоци и на тај начин постићи двоје: стоци дати могућности да буде у слободи и да нам ђубре добро нагази.

9. Даље, треба се побринути да ђубре на ђубришту увијек буде по мало влажно. Ово је с тога потребно да би превирање ишло боље. Ако је ђубре одвећ суво, оно се брзо распада, оно сагоријева; ако је напротив одвећ влажно, оно се збија, укисељава и исплаче. При правилно направљеном ђубришту код кога имамо и пумпу за пиштавину, лако је одржати потребну влагу, јер се пумпом, а помоћу цијеви он каучука пиштавином ђубриште попрска према потреби, — обично љети сваки дан. Ово прскање ђубрета има ту добру страну што испаривањем умањује се водени садржај пиштавине тако, да се уштеђује извлачење пиштавине. При правилном поступању, не губе се овдје важни састојци ђубрета. Ако за вријеме суша нема пиштавине у њеној јами, онда се прскање ђубрета мора предузети обичном водом.

10. Ваља се побринути, да они дјелови ђубрета, који лако вјетре, не пропадну. При врењу ђубрета образује се амонијак, који садржи азота. Овај гас смрди а то је онај исти што се и у стајама осјећа. Вјетрење амонијака наступа нарочито онда, ако је вријеме сувише бурно; ако ђубре није добро нагажено тако да ваздух може унутра да продре; ако је ђубре изложено сунцу и ако се јако исуши. Предохране јасне су по себи. Ђубре се мора добро нагазити, овлажити и мора бити у хладовини. Ако се ипак амонијак у љето осјећа, онда се мора ђубре земљом покрити. Земља везује и задржава амонијак тако, да је извјетравање немогућно а у исто вријеме увећава се и садржај азота у ђубрету нарочито ако се земљом из бара (глибовитом) покрије, јер она сама већ има азота. —

„Тежак“

(Топао напој за млијечне краве.) Гдје се не гаји марва на велико може се увијек кравама које се музу давати млака напоја, јер тада краве дају више млијека. За теглећу марву није већ млак напој, како теглећа стока треба да се привикава на промјене времена и хране и да што боље очврсне. Млак напој треба да је увијек свјеж т. ј. да се гради наново сваки пут. У воду се помијеша зобених ражених мекиња или брашна и соли. На главу треба дневно 30 литара воде 4—2 килограма мекиња или брашна и 30 грамова соли. Напој се даје јутром и вечером а гдјекад и у подне.

(Тимарење коња.) Коња ваља дневно бар једанпут добро очистити. Никако не треба сметнути с ума, да треба, кад ко пође коњу, да му се јави, јер га иначе лако може ударити. Коњ се лако уплаши, па се онда баца. Ко не поступа благо с коњем, него сурово, коњ поквари нарав, па нит се даје чешати нити лако презати. Око коња ваља ићи мудро и с њим благо поступати.

Коњ се може чистити и чешати, како је већ то згодније, или прије подне, или послије подне, али никако, кад једе зоб. Најбоље се коњ чеше, кад се у сваку руку узме по омот меке суве сламе, колико се може захватити лако и овлаш, па се онда тиме трља коњ, повлачећи руку и руку, једну према другој. Трљати ваља брзо и снажно, нарочито по слабинама, боковима, трбуху и другима. Најлакше коњ назебе по оним мјестима, те га за то највише онуда ваља и трљати.

Четком ваља длаку угладити, превлачећи наокруг, како гдје длака стоји. Како се накупи прашине на четки, одмах је треба превлачити преко чешагије, да се скине. Чешагија и јест за то, да се њом чешу коњи ако се је блато на њим већ засушило. Ако је баш коњ и блатав, фрешко блато ваља стругати дрвеним ножем.

С десне стране ваља коња чистити — десном руком, а с лијеве — лијевом. Почиње се од врата, па се онда све даље чисти, док се цијело тијело не почне стаклити. Кад се чисти глава и грива, ваља коња окренути и зауздати га, да се може држати. Ако се коњ хита када се чисти, ваља га накратко везати, а ако уједа, онда му ваља метнути брњицу. Гриву ваља коњу прати мјесечно једанпут, па и двапут. Струну на репу треба расподијелити прстима, па четком очеткати. Кад смо коња очистили, онда га још треба сувом четком очеткати. Кад смо коња очеткали, онда га још треба, сувом вуненом крпом добро обрисати, па онда ланеном влажном крпом још и очи, ноздрве и испод репа. Ако коњ има наклоности на болест, која се зове *зверинац*, онда чим се уведе у коњушницу, ваља му кичице обрисати, да буду суве.

Копита ваља дрвеним ножем очистити од блата, па онда их опрати, осушити и намазати непосољеном машћу. Ако је суша, двапут недјељно треба облагати копита говеђом балегом или блатом. Љети коња треба чешће појити и чешће га треба водити на купање и пливање. Оне длаке над ушима не ваља сјећи, јер оне чувају, да не упадају бубе у уво. Ако је коњ сувише знојав, онда га не ваља уводити у коњушницу, док се не осуши, него га дотле треба водити. Ако је опет вјетар и непогода, мора се одмах увести у коњушницу, али се онда мора одмах трљати и тимарити. Кад се уведу у коњушницу коњи загријани, онда у њој не смије бити нижа топлота и не смије бити промаје. Љети коњима ваља поскидати зимње потковице. У мјесто зимњих оштрих ступчића, ваља утврдити љетње — тупе, када коња у зимно вријеме са оштрим ступчићима у шталу уведемо. Зими не ваља коње шишати, јер се могу лако нахладити, особито кад човјек мора да се ослони на млађе.

Послије тешког рада коњу треба прво дати сијена, па послије једнога сата воде, и тек онда зоби. Зелене дјетелине ваља коњима опрезно и помало давати, јер могу лако добити наступ (колик.)

„Њива“

ДОМАЋЕ ВИЈЕСТИ

Цетиње, 24 августа.

(Личне Вијести.) Његово Високопреосвештенство г. Митрополит Митрофан онамадне је стиго из Оцињa. — Г. војвода Пламенац отпутовао је у Подгорицу. —

(Одлични гости.) Г. Г. М. од Бонарше, секретар француског посланства у Бечу, Ла Кома, секр. француске легације у Букарешту, били су ових дана на Цетиње и одили су до Острога и Никшића пак су се данас повратили преко Котора на њихова мјеста.

(Вријеме.) Јучер је опет пала лијепа киша са великом грмљавом и вјетруштином. Вријеме је хладно као да нијесу међудневице.

РАЗНЕ БИЉЕШКЕ.

(Инглез о руској војсци). У посљедњој свесци великог часописа „American Review of Reviews“ штампао је Инглез Савац Ландор велики чланак, у коме је описао држање јевропске војске за вријеме китајских догађаја, којима је и он за све вријеме присуствовао. Описујући сваки народ, који је у тим догађајима судјеловао, писац долази до закључка, да је руска војска у сваком погледу надмашила сваку другу војску. Писац вели, да није видио ни једног руског војника да је иступио из строја због суталости или ради пљачке. „Руски војник — вели се у чланку — од природе је музичар и пјевач. Он на маршу непрестано пјева и пјесмом му пут постаје краћи а марширање лакше. Он пјева кад је жалостан и кад је радостан: пјева кад једе и кад се Богу моли.“ Нарочито је на Инглеза учинило дубок утисак православно богослужење, коме је и он сваког вечера присуствовао у руском логору. Све што су неки инглески извјестиоци износили о руској војсци, као да је у Китају чинила тиранства, Ландор најодсудније побија. Допушта да су руски војници по каткад пљачкали, али само онда кад су видјели, да су војске осталих народа пљачкале, гдје су стигле и односиле што су могле. „У опште — вели Ландор — једини су руски и јапански војници били у овој војни на своме мјесту. Руски је војник физички снажнији од јапанског, а благодарећи својој лакој а веома практичној ратној опреми, он је на маршу и у бој надмашио у сваком погледу војнике осталих савезника. Човјеку није могуће а да се не изненади пажљивошћу, коју руски официр обраћа своме војнику и да се не диви оној мјешавини од строгости и љубазности, тако рећи фамилијарности, у којој се налази руски официр на страни војника. Нико није са тако малим задовољан и тако практичан у рату, као руски војник; па ипак се руски официри јако брину за своје војнике и обраћају највећу пажњу свакој и најмањој ситници, која би могла пружити војницима какву удобност и одржати им здравље. У борби су увјек и официри и војници показивали највећу лукавост, пажњу и храброст, а руски генерали Липерић и Васиљевски обратили су на себе општу пажњу својом оштроумношћу, префињеношћу и храброшћу упореду са бескрајном добротом, расудљивошћу, и својим опхођењем.“

(Подводне лађе.) — Једно од најважнијих открића у прошлом вијеку то су подводне лађе, и још сад унапријед тврди, да ће оне у овоме вијеку играти велику улогу у историји. Овај проналак постаје јак ударац за поморске силе. Инглеско адмиралство се већ постарало да купи план Американца Холанда за подводне лађе, пошто нема свога типа таких лађа. Систем американца Холанда није савршен, пошто његове подводне лађе не могу дуго остати под водом, и што његове лађе морају да су равне са површином воде. — Због велике важности овог новог открића, све су државе приступиле грађењу оваких лађа, које имају јаке флоте. И сами владари појединих држава лично су присуствовали опитима тих лађа. Како веле, њемачки цар био је потпуно задовољан са једном таквом њемачком лађом. Талијански краљ био је у такој лађи и пропутовао неколико часова под водом, и нашао је да су резултати потпуно добри, те је с тога министарство марине већ наредило да се сагради таких двадесет лађа. Али највећу интересантност изазивају француске лађе. У Француској имају два типа подморских лађа и „Нарвал“ лађа, која се загњурује у воду кад затреба, а кад је на површини онда врши дужност торпедњаче. Под водом „Нарвал“ се креће помоћу акумулатора, а на површини покреће се гасом. „Морс“ има 145 тона запремине, сграђен је у виду вретена, дуг је 36 метара, а има три метра у пречнику. На њему су три отвора која се затварају херметично, тако исто и капетанова кабина, — из које он маневрише лађом, док се не загњури, кад се пак загњури, управља се лађом помоћу перископа, који господари површином до шест метара дубине. Перископ је право чудо вјештачког проналаска, он се врти на све стране, те тако капетан види цио хоризонт у наоколо изван воде. „Морс“ може без икакве опасности подићи под оклопњаче, јер са поморских топова није могуће ни на малом растојању угледати на површини морској мали перископ, који се као петица слива са морском површином. Гњурање „Морса“ у воду врши се помоћу три сандука, који се пуне водом, за тим се отвори херметички затварају и ла-

---

љеном „Труду.“ Са Вергом он припада к народницима, којих је у Италији мало и који особито и сриједају се само међу напулитанским писцима. Они се не могу мијешати са писцима сјеверне Италије. Они нијесу социјалисти, као Пјемонтезац Д'Анмиђис, ком су градски радници на првом мјесту. Јужни писци претпостављају сељачки живот, који проучавају непосредствено, и који се сачувао у њиховим покрајинама условима, којих већ нема на сјеверу. Што се више на сјеверу развијао дух индивидуализма, тим се изразитије установљавала разлика двају противположених крајева Апенинског полуострва. На сјеверу се налази не мали број републиканаца; они су се и г. 1898 показали у Милану и сада социјалистички покрет у Ферари и Романији пружа кључ расположења тамошњих радничких класа. Тако што нема на југу, гдје су сви остали већином само монархисти, а можда при случају и бурбонисти, ако се узме у обзир, гдје леже симпатије барона, велепосједника земаља, који су сачували непрекинуте везе са својим старим васалима. У извјесном смислу, југ и сјевер Италије разликују се у својим схваћањима, погледима и у животу на цијело стољеће. Са државног гледишта то може бити рђаво, ал у смислу етнографском, литературном, и умјетничком то се не може жалити. Ја сам лично са задовољством посматрао, колико сам могао, југ Италије, и с ништа мањим задовољством упознајем се с њим преко писаца, као Д'Анунција, када он напримјер у „Горским Дјевицама“ или у појединим главама „Торжанства смрти“ пружа слике јужног живота, или преко народника, као што су Ђамполи и Верга, који пишу мјесни сељачки живот.

Ђамполи, добро познавајући се с првацима иностраних литературних школа, дубље захваћа из народног живота него ли његов друг Верга. Па је и таленат његов разнообразнији, живљи и срдачнији. Његова манијера напомиње манијеру Турганевљих „Записок Охотника.“ Иста простота излагања, исто осуство фотографирања, и велико осјећање умјетног облика. Да се Италијанци налазе у другим приликама, у којима су прије живјели, вјероватни успјех Ђамполиа („Fiori di Monte,“ „Racconti abruzzesi“ и т. д.) био би друкчији. Али слобода политичког живота сад је ослободила књижевност од задатка публицистичког карактера. Зашто у самој ствари увлачити у роман или приповијетку тенденцију, кад се може исказати своју мисао у новинарском чланку? Италијански читалац не иште у белетристици ништа него психолошку анализу, занимљиву анегдоту или живост излагања. А како сви немају за то дара, схваћа се равнодушност већине читалаца према садашњим својим белетристима. У прошла времена, кад није било садашње слободе, белетристика је била једина област, гдје су се изражавале узгред опште жеље и наде, имали су огромни успјех романисти, који су по дару стали ниже од садашњих својих пријемника. Тада су се читали романи Массима Д'Ацеља, белетристе свакако умнога и способнога, и историјски романи, као Гверрацција, који су уживали велику популарност, узбуђивали и принуђавали плакати. Јели велик материјални успјех и таквих корифеја, као што је Фогаццаро? Слаб, ако се сравни са успјехом књига на француском и инглеском језику, којима читаоце даје не само Француска и Инглеска, него цио свијет. У „Ишчезнутим сјенкама“ Фогаццора као у „Невидимом,“ роману Ђамполија, има признавање горке стварности, коју су искусили писци, признавања тешких материјалних прилика, које су овим писцима сметале радити мирно и сабрано.

— „Ја сам добио мјесто учитеља у приватном заводу — прича херој романа „Невидими“ — са платом 60 лира на мјесец. Живио сам, како сам могао, покоривши се судбини, ал ведра духа. У слободним часовима писао сам, писао приповијетке из народног живота, из живота наших горштака. Најпослије су уредници приставали, да их штампају. Први пут нијесам ништа добио (наши журнали су и тако засути безплатним рукописима); други пут су ми дали 5 лира за приповијетку, па по 10! Радећи усиљено дневи и ноћу заслуживао сам највише до сто лира на мјесец, ал' и то не вазда, јер ми често здравље није допуштало работати... Ја сам желио само да будем здрав, јер кад сам био болестан, одбијали су ми од плате изгубљене дане.“

Оваква лична признања могли би учинити многи италијански ауктори. Ја се спомињем, како ми је казивао данас већ покојни Пјетро Косса, права украса и поност италијанске драматургије, како је по невољи био вечетаријанац, не могући трошити више од једнога франка највише два на дан, и како му се судба промијенила само кад је ступио у фрамасоне, који су га подржали.

Као драмски писац, Косса је заслуживао безусловно већу пажњу, неголи његова данашња сабраћа у белетристици. Да не постоји на западу литературне конвенције, која не допушта користовати се туђим трудом, ја мислим да би положај и данашњих корифеја италијанске литературе много тежи био. А'Анунцио не би тако узалуд над заграничним преводима својих дјела.

(Свршиће се.)

—**—

ђа потоне. Перископ остаје на површини, и он је велики свега 10 сантиметара у пречнику, по чему је врло тешко разазнати га и угледати. Морски таласи који преливају вретенасти облик лађе не причињавају јој никакво трескање. Капетан стоји у лађи, на доњем дијелу перископа и командује. „Морс“ је при опитима провео осам часова под водом, а људство није осјетило никакве оскудице у ваздуху, па по учињеној анализи доцније истог ваз духу, па по учињеној анализи доцније истог ваздуха, нашло се, да би људство рахат могло да издржи још осам часова под водом. „Нарвал,“ пак има пљоснату површину; из далека његови апарати изгледају на изврнуто звоно. Гњурање је у воду ове лађе сложено. Треба премјестити његов покретач, отпустити пару и чекати док се то не сврши. За тим му треба више баласта него „Морсу,“ да потоне. — Значај подморских лађа одвећ је важан, јер никаква флота оклопњача не може да се од њих одбрани. Борба под морем, по мишљењу Американца Холанда, није могућна, јер се под водом ништа не види.

(**Обрачун с деветнајестим вијеком**.) Под натписом „Деветнаесто стољеће у ораховој љуски“ пише један амерички лист ово: „Деветнаести вијек примио је од својих претходника коња, а предаје новом вијеку локомотиву, велосипед и аутомобил. Нашао је гушчија пера, а оставља писаћу машину. Добио је косу, а предаје машину за жетву. Добио је ручну пресу, а оставља ротациону машину. Нашао је сликарство на платну, а предаје фотографију. Примио је ручно ткање, а оставља механично. Добио је барут, а продаје силне експлозивне материје. Преузео је кремењачу, а предаје брзометно оружје. Добио је лојану свијећу, а предаје електричну свјетлост. Нашао је галвански стуб, а оставља динамомашину. Примио је једрењачу, а предаје парну и подводну лађу. Нашао је просто телеграфирање, а оставља телефон и телеграф без жице. Нашао је обичну свјетлост, а оставља у наслеђе Х-зраке“.

(**Женски рад у Грчкој**.) Гркиња, госпођица Аурора Дракопулос изнијела је у Грчкој један предлог, који је цјелокупни грчки женски свијет радосно прихватио. При непрестаном поскупљавању дневних намирница, и све тежој борби за опстанак често је оцевима немогуће да испуне све захтјеве који су на њих упућени. Свакако би до сад многа грчка ђевојка, многа жена, радо хтјела да радом својих руку и она нешто привреди. Али се то у Грчкој у круговима који „држе нешто на себе“ сматра за веома непристојно. Сад је госпођица Дракопулос изнијела мисао да на јесен приреде у Атинама изложбу женских радова. У томе ће владати потпуна дискреција и послати радови биће означени само бројевима и тако продавати. Све што би која женска имала вољу да направи радо ће се примати. Може се насигурно рачунати да ће у овој изложби, за коју су већ најмљене просторије, имати врло много излагача.

(**Ново шпанско чудо.**) У Шпанији се појавило ново чудо у особи једанаестогодишњег виолинисте Анџела Бласка. Мали геније свирао је прије неког времена на два концерта пред краљицом регенткињом и краљевском породицом у мадридском двору, и тако је изненадио слушаоце да се краљица Христина одлучила да се сама стара за Бласкову каријеру и да га пошаље на студије у Брисел и Берлин. У осталом слава овог дјетета није јучерања. Дечко се већ прије неколико година јавно показао у градовима Гибралтару и Тангеру и тада још изазвао велико дивљење Од онда је учинио велики напредак. Како шпански листови јављају, он већ сад заслужује назив великог вјештака.

Телеграми Бечког „Кор. Бира“.

ПЕТРОГРАД, 19 августа. — **Умро је Војвода Лајхтенбершки Евген.**

КОПЕНАГЕН, 19 августа. — Из поузданог извора чује се да ће стићи инглески Краљ до који дан.

ПАРИЗ, 20 августа. — Стигао је Кедиве.

КОПЕНАГЕН, 21 августа. — Руска Величанства стигли су, дочекана краљевском фамилиом.

БЕРЛИН, 22 августа. — Стигао је китајски Принц Чун. Сјутра ће га Цар примити.

КОПЕНАГЕН, 23 августа. — Руски Велики Књаз Насљедник чека се овдје такођер.

ПЕТРОГРАД, 24 августа. — Амирал генерал Велики Књаз Алексије присуствоваће маневри бродовља код Данцига.

СОФИЈА, 24 августа. — Француски дипломатски агент позвао је Бугарску у име своје владе, да пошље два своја преставника на француске маневре.

ЊУЈОРК, 25 августа. — На изложби у Буфалу Макинлеј је био рањен. Изгледа да је рана смртна.

СОФИЈА, 25 августа — Већином великом гласова сабрање је ријешило, да се ставе под оптужбу бивши министри Иванчев, Радославов, Тончев и Тољев за повреду устава и државних интереса.

БУФАЛО, 25 августа — Злочинац је ухваћен. Макинлеј опет познаје. Могуће је да ће се зрно наћи и извадити.

Француско-турски инцидент.

ЦАРИГРАД, 18 авг — Бапст добио је саопштење од Тефик-паше са копиом телеграма управљеног турском посланику у Париз, којим Порта позивље француску владу да настави дипломатске односе, јамчећи задовољавајуће рјешење висећих посала

ПАРИЗ, 22 августа. — Делкасе је поднио извјештај у елизејском савјету о инциденту са Турском. По „Хавасу“ француски посланик у Цариграду одазван је, а турском посланику у Паризу саопштено је, да је његово присуство излишно.

ПАРИЗ, 23 августа. — „Хавас“ опрвргава глас, да из Тулона иду три брода с мисијом да демонстрирају на турској обали.

Англо-бурски рат.

ПРЕТОРИЈА, 19 августа. — Кичонер јавља, да је Гарат зробио једног брата Делареја и неколико Бура близу Лозберга.

— Бури су лагумали жељезницу између Ватервала и Хаманскрала. Пуковник Ванделер остао је мртав. Остали губитци непознати.

КАПШТАД, 19 августа. — Бурско одјељење под командом Шеперса и Винден Херvesa продрло је преко Удехорна на југ. Ономадне се чула јака пуцњава на западу Удсхорна.

Службене Објаве.

ОБЈАВА

Овим се износи на јавну продају кућа (хан) Драгића Дабетића и са истом 2 рала оране земље зване „Радоњић-њива“ за измир дуга прокарадура цркве медунске. Поменуто имање налази се код цркве у Лијевој Ријеци и граничи ријеком и земљом Драгићевом.

Именовату непокретност процијенила је за то одређена комисија круна 1060.

Ко би желио исто купити нека се пријави потписатоме код цркве у Лијевој Ријеци и то 1-ви септембра, 1-ви октобра и 1-ви новембра тек. год. са кауцијом од 10% процијењене вриједности.

Речена непокретност неће се на прва два рока уступити никоме ако не пстури процијењену вриједност — већ на трећем року уступиће се понудиоцу највише цијене али никако мање од $^2/_3$ процјене.

Истодобно позивају се најзад и они који имају право прече купње овога добра да присуствују продаји.

Лијева Ријека, 1 августа 1901.

Кап. Љеворечки **Богдан Поповић**.

Р. 142 Бр. 125 2–3

ОБЈАВА

Са којом се износи на јавну продају непокретна имовина Блажа Бошкова Мићуновића, под Његош: Oранице $^1/_8$ и косанице $^2/_4$ са припадајућим удутом, за измиру државних дугова.

Поменута имовина граничи од истока до Бора Андрина и Јована Јанкова, од сјевера до Блажа Бошкова, од запада до Андрије Јованова, од југа до Јована Кирова. Речена имовина под очначеним границама процијењена је круна 90. — Позивају се сви они који би жељели речено имање купити, као и они који имају право прече купње над горњим имањем, да први уз кауцију од 10% од вриједности процјене присуствују распродаји. Лицитација ће се држати у Трепча на Бусак и то на 6 септембра, 6 октобра и 6 новембра ов год у 3 сата послије подне; на прва два рока горње имање неће се продати испод процијењене вриједности, већ на трећем року, али не испод $^2/_3$ процјене.

Број 87.

Трепча, 6 августа 1901 год.

Кап. **Новица Мићуновић**.

Р. 152 Бр. 126 2—2

ОБЈАВА

Земља Сава И. Вујачића из Грахова налазећа се у Загору, сагласно објави овога суда од 19 маја и 2 јуна тек. год. није продата, те ће се поменута уступити на трећи рок т. ј на 25 августа ов. год. понудиоцу највише цијене. Разумије се, да се испод $^2/_3$ процијењене вриједности неће уступити никоме. Продаја ће се свршити на горе одређени рок код подписатога, у канцеларији кап. Граховске од 3 до 4 уре послије подна.

Број 370.

Грахово, 18 августа 1901 год.

Кап. **Аким Дековић**.

Р. 86 Бр. 132 1–1

ОБЈАВА

Сагласно наредби окр суда подгоричког од 1 августа т. год број 816. IV. 1901. са овим се износи на инканат имовина Вула Стеванова испод Крша за дуг, који према истој наредби дугује државној каси од тамничарског трошка; а непокретно имање састоји се из сљедећег: тако-звана ничин — главица метех од 6 листосјека, горе зановетне и шумове; у истој има $^1/_8$ сранице, као и двије кућице сухо зидне, сламом покривене уз џаду која мињује уз Братоножиће. Речено имање процијењено је круна 450.

Лицитација ће се обављати код кмета Илије Радојева на лице мјеста, и то 20 септембра, 20 октобра и 20 новембра т. год. На прва два рока неће се имање уступити купцу испод процјене, но тек на трећем, али никако испод $^2/_3$ процијењене вриједности. Лицитанти су дужни положити јемство 10%, залогом или јемцем, који ће одговарати према XVII Р. Оп. Имов. Закона.

Позивају се сви они, који имају право прече купње (чл 55 Имов. Закон.) као и они који имају какво реално право над истим имањем, да присуствују лицитацији.

Сигуран купац реченог имања даће према погодби 1 децембра $^1/_3$ од новаца ове год., а за $^2/_3$ чекаће се до 1 марта и 1 јула идуће године без ичесове добити на новце

Број 153.

Братоножићи, 14 августа 1901 г.

По наредби кап. **Веља Грујића**.

Пуниша Ђукић писар.

Р. 220 Бр. 133 1–2

ОБЈАВА

Према наредби Окружног Суда Ријечко-Љешанског од 15 априла ове године број 252. са овим се износи на инканат сва имовина Петра Цопова Вукчевића за измир његова дуга, која је процијењена по закону од продаје непокретности, 1440 круна, још 20 априла ове године.

Речена имовина састоји се: кућа и три рала земље под кућом у један метех; звато у Лазину, и два дијела у двије воде т. ј. бистијерне. Ово се налази у село у Корнет. — Кућа је од $10^1/_2$ метара дужине, тиглом покривена, пребјена је мулегином од зида по пола за камару и кужину. Подписата земља састоји се на 17 презида у којој има лозе и друго воће. Земља граничи од истока југа и запада: Поп Јован са земљом и гором, од сјевера општински пут. За потписато имање није се до сада нико пријавио. Са овим се јавља ко би желио купит потписато имање, да се пријави потписатом суду као и они који желе натјецати се у куповици а имају право прече купње. Купцима се напомиње да морају положит кауцију 10% у новцу (залози) или дат сигурна јемца. Имовина ће се уступит ономе ко највишу цијену понуди али не испод $^2/_3$. Инканат се свршаје на 1 новембра, а новци се дају на 1 децембра ов год.

Број 94.

Прогоновићи, 23 августа 1901 г.

Кап. **Јоко С. Радуновић**.

Р. 222 Бр. 134 (2—2)

Приватне Објаве.

ОГЛАС

Најуљудније позивам све моје дужнике да до 20. Септембра ов. год. изволе платити ми дуг који ми дугују, јер послије овога дана, пријећен ћу бити и против своје добре воље да преко пуномоћника и судским путем новац наплаћујем.

Цетиње, 25/7 1901.

С поштовањем

Лазар Чефа.

Р. 47 Бр. 9 3—4

100 употребљених балканских марака продајем само за једну круну.

Цетиње (Montenegro). **N. N.**

Р. 13 Бр. 11 4—5

ОБЈАВА

На 10-тог Септембра т. г продаваће се на јавну лицитацију, — бачве празне од шљивове ракије: —

1.) Царинарница на Његуше комада 20.
2.) Царинарница на Цетињу комада 13.
3.) Царинарница у Никшић комада 3.

Садржина истих је. — од 300 до 800 килограма.

Ко би желио купити, — нек се на одређени дан пријави горе поменутим Царинарницама, које ће понудиоцима највиших цијена бачве уступити.

Број 510.

Његуши, 9. Августа 1901.

Управа Царинарнице Његушке

Р. 70 Бр. 19 2—3

Stabilimento Lazarus Fiume

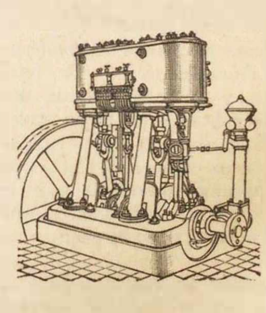

Прављење парних макина, парних котлова и парних лађица по прописима К и К ратне марине.

„Прављање трансмисија и кола

„Ливаоница гвожђа, челика и туча.“

„Поправке“

FIUME: MOLO LUNGO.

II. п. Бр 20 2—20

†

ЈАВНА БЛАГОДАРНОСТ

Поражен смрћу своје непрежаљене супруге

ДУКЕ,

која ме остави у најјачој својој снази — 33-ој години — моју тугу у велико олакшаше браћа Стијењани, Ближњани, Ђурковићи и Ријечани, који не пожалише труда допратити лијеш с Лукавице до Каменика; а тако исто Стијењани и пријатељи Вукашиновићи, који га отоле до вјечне куће спроведоше. Тога ради морални ми је дуг, да им свима од срца на братском подузећу захвалим. Тако исто и свештеницима: г. г. Новици Михајловићу и Сави Божарићу, који покојницу онако дивно хришћански опојаше.

Свима и свакоме, ко нам ма каквим путем пружи израз саучешћа, нека је овим путем срдачна хвала!

Пипери, 22 августа 1901.

Периша Марковић, перјаник у име своје породице.

Р. 112 Бр. 21 1—1

Уредник: Др. Л. Томановић. Издавалац: Државна Штампарија. У К. Ц. Државној Штампарији.